

ВІДГУК

офіційного опонента,

доктора медичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри громадського здоров'я Ужгородського національного університету МОЗ України

Слабкого Геннадія Олексійовича

на дисертаційну роботу здобувача ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Дриги Наталії Олександрівни на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги пацієнтам із цукровим діабетом 2-го типу на рівні первинної ланки охорони здоров'я»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

В період активного розвитку інформаційних технологій (ІТ), комунікації є одним із найважливіших ресурсів в управлінні закладом охорони здоров'я (ЗОЗ), тому що процес комунікації на різних рівнях управління безпосередньо впливає не тільки на якість надання медичної допомоги (ЯМД) та на формування запитів від громадян.

В системі охорони здоров'я комунікації проводяться одночасно на усіх рівнях управління – від центрального до місцевого та надання медичної допомоги – від первинної ланки до спеціалізованої.

Ефективність діяльності системи комунікацій в охороні здоров'я (ОЗ) залежить від її інформатизації. Інформація подається через сайти ресурсного центру, органів управління в системі охорони здоров'я (СОЗ) всіх рівнів і ЗОЗ. Складовими інформатизації системи комунікацій є діджиталізації ЗОЗ та робочих лікарських місць, доступ до мережі Інтернет і створення сайтів ЗОЗ та особисто лікарів, використання сучасних ІТ в комунікативній діяльності. Впровадження ІТ в сферу ОЗ має ряд вагомих переваг. Використання комп'ютерних технологій дає можливість дистанційній роботі з фіксацією та контролем фізіологічних параметрів. ІТ у медицині дають об'єктивну оцінку у діагностиці та інтерпретації даних, дають можливість прогнозувати і

полегшити перебіг захворювань та ускладнень, забезпечують моніторинг перебігу захворювань і планування лікувально-діагностичного процесу.

Ефективне використання комунікацій в управлінні СОЗ сприятиме покращенню та зміцненню комунікації між пацієнтом та лікарем, що позитивно може вплинути на здоров'я громадян. Використання ІТ у сфері ОЗ, зокрема комп'ютеризація закладів надання медичної допомоги є основою для ефективного управління та чіткої системи надання і отримання медичної допомоги на усіх рівнях.

Суттєвим моментом покращення ЯМД пацієнтам із цукровим діабетом (ЦД) 2 типу стане впровадження автоматизованих інформаційно-комунікаційних технологій, що сприятиме формуванню відповідальності пацієнтів за стан їх здоров'я, оптимізації роботи ЗОЗ первинної ланки і сприятиме активному залученню пацієнтів до профілактики коротко- та довгострокових ускладнень ЦД та покращенню якості їх життя.

Все вищевикладене визначає актуальність і своєчасність дослідження, обґрунтовує необхідність формування нових підходів до вирішення питання удосконалення ЯМД пацієнтам із ЦД 2 типу на рівні первинної ланки охорони здоров'я.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Детальне ознайомлення із текстом дисертації Дриги Н.О. дає підстави стверджувати, що підхід дисертантки до обраної теми та поставлених завдань наукового пошуку відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Дане дослідження виконане на достатньо високому та сучасному науково-методичному рівні. Всі наукові положення, висновки, практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, базуються на результатах, що були отримані в процесі виконання роботи, достатньо аргументовані і адекватні поставленій меті та задачам дослідження, впливають із фактичного матеріалу і мають теоретичне і практичне значення.

Методично вірний підхід до вирішення поставлених задач, використання сучасних високоінформативних методів дослідження у поєднанні із достатньою

кількістю одиниць спостережень забезпечили достовірність отриманих автором наукових результатів. Використані методи та обсяг досліджень, статистична обробка одержаних результатів є достовірними для вірогідної їх оцінки, а також для узагальнень висновків і основних положень, викладених у роботі.

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковані 14 наукових праць, зокрема 3 статті у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України, 2 статті – в іноземних періодичних виданнях, що індексуються у базами даних Scopus та Web of Science; 7 тез у матеріалах конгресів та науково-практичних конференцій; 1 методичні рекомендації та 1 свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Таке представлення результатів наукової роботи у публікаціях є достатнім.

Основні положення дисертаційної роботи обговорені та представлені на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Здоров'я людини: теорія і практика» присвяченій 25-річчю Медичного інституту Сумського державного університету, (м. Суми, 2017), на науково-практичній конференції з міжнародною участю «The faces of contemporary pediatrics from clinical problems to public health», (Польща, 2018), на міжнародній науковій конференції з громадського здоров'я «Public Health in Ukraine - Modern Changes and Developing Prospects», (Суми, 2020), на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Нові тенденції та невирішені питання профілактичної та клінічної медицини», (Польща, 2020), на міжнародній науково-практичній конференції «Challenges and Prospects of Public Health and Physical Medicine Development», (м. Суми, 2022), на науково-практичній конференції з міжнародною участю «Рівень ефективності та необхідність впливу медичної науки на розвиток медичної практики», (м. Київ, 2022).

Дисертаційна робота виконувалася як фрагмент комплексної науково-дослідної роботи (НДР) кафедри громадського здоров'я Навчально-наукового медичного інституту СумДУ: «Наукове обґрунтування розробки системи громадського здоров'я та моделі управління якістю медичної допомоги на регіональному рівні» (державний реєстраційний номер 0119U103418, 2019 – 2024 рр.). Авторка – виконавиця фрагмента НДР.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Аналізуючи основні моменти наукової новизни можна вказати, що в роботі науково обгрунтовано і розроблено якісно нову медико-соціальну модель оптимізації управління якістю медичної допомоги на основі дистанційного медичного сервісу із залученням пацієнт до процесів моніторингу стану здоров'я, профілактики та лікування.

Доповнено існуючі дані щодо удосконалення механізм управління якістю медичної допомоги на рівні закладу первинної медико-санітарної допомоги з використанням інформаційно-комунікаційної системи зворотного зв'язку.

Обгрунтовано медичну, соціальну та економічну ефективність застосування розробленої інформаційно-комунікаційної системи зворотного зв'язку пацієнта з лікарем загальної практики-сімейним лікарем шляхом порівняльного аналізу та оцінки індикаторів якості медичної допомоги: частота контролю/самоконтролю глікемії, глікованого гемоглобіну, артеріального тиску, досягнення глікемічних цілей, модифікація способу життя, регулярність прийому ліків, прогноз економії бюджетних коштів на регіональному рівні.

4. Наукова обгрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Висновки і наукові положення, що вказані у даній дисертаційній роботі, цілком відповідають поставленій меті роботи та сформульованим завданням. При опрацюванні літератури використано достатню кількість літературних джерел (всього 170, у тому числі 101 закордонне), що дозволило провести ретельний аналіз стану проблеми на даний час та встановити остаточно невизначені та суперечливі питання. Дослідні групи пацієнтів ретельно підібрані. Загалом сформовано дві залежних вибірки по 96 осіб, серед яких проведено медико-соціологічне опитування та оцінка рівня глікемічного контролю шляхом вкопіювання даних з первинної обліково-звітної документації, що є повністю адекватним для отримання достовірних результатів досліджень та їх правильного тлумачення. Одержані результати є

об'єктивними та статистично значущими. Дослідження виконані з дотриманням основних положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицини (від 04.04.1997р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (1964-2008pp). Комісія з біомедичної етики не виявила порушень морально-правових норм при виконанні дисертаційної роботи (протокол № 4/11 від 15 листопада 2021 р.).

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертаційна робота Дриги Наталії Олександрівни виконана на високому науковому рівні у відповідності з методологією проведення наукового дослідження, на базі достатнього фактичного матеріалу з використанням сучасних методів статистичної обробки інформації.

Методики, використані автором у дослідженні, актуальні. Достатня для статистичної обробки кількість досліджень і клінічних спостережень дозволяють вважати отримані результати достовірними. Статистична обробка і аналіз даних проведено з використанням сучасних методів та системного підходу. Представлені таблиці та рисунки переконливі. Висновки конкретні, відповідають поставленим завданням і повністю підтверджуються результатами дослідження, а наукові положення та рекомендації – науково обгрунтовані.

Слід відмітити, що висновки та практичні рекомендації, які повністю відображають матеріали дисертації, випливають із її змісту, є досить розгорнутими, логічними, змістовними, ґрунтуються на отриманих автором фактах, мають теоретичне та практичне значення і слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційного дослідження.

Отже, розроблений дизайн та обраний методичний апарат дисертаційного дослідження дозволили забезпечити репрезентативність даних, отримати достовірні результати, вирішити поставлені завдання і досягти мети.

6. Теоретичне і практичне значення наукового дослідження.

Аналіз дисертаційної роботи показав, що дослідження Дриги Наталії Олександрівни доповнюють та поглиблюють знання, щодо розроблення методичних підходів для оптимізації механізму управління якістю медичної допомоги пацієнтам з цукровим діабет 2-го типу. Отримані дані дають підставу для подальшого вивчення можливості використання розробленого механізму дистанційного зворотного зв'язку для профілактики та лікування інших неінфекційних захворювань.

Авторкою розроблено та впроваджено в центрах первинної медичної допомоги (ЦПМД) м. Суми інформаційно-комунікаційну систему зворотного зв'язку для оптимізації для залучення пацієнта до процесу лікування та профілактики ускладнень ЦД 2-го типу, що підтверджено актами впровадження та свідоцтвом про реєстрацію авторського права на твір №84380 від 15.01.2019.

Одержані результати дослідження впроваджені у навчальний та науковий процес на кафедрі громадського здоров'я Навчально-наукового медичного інституту СумДУ, кафедрі соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, кафедрі соціальної медицини та громадського здоров'я Івано-Франківського національного медичного університету, кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, кафедрі громадського здоров'я Львівського національного медичного університету, кафедрі управління охороною здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П.Л. Шупика та в діяльності закладів охорони здоров'я м. Суми, що підтверджено актами впровадження.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дисертація оформлена у відповідності з вимогами до дисертаційних робіт, складається з анотації українською та англійською мовами, списку публікацій дисертантки за темою роботи, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, опису матеріалу та методів дослідження, даних ретроспективного та проспективного аналізу, трьох розділів власних досліджень, обговорення результатів досліджень, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Рукопис

представлений на 168 сторінках комп'ютерного друку, з яких основний текст займає 134 сторінки, ілюстрований 29 рисунками та 12 таблицями, містить 8 додатків. Список літератури включає 170 джерел, а глибина літературно-інформаційного пошуку становить 5-10 років.

У вступі авторкою аргументована актуальність теми наукової роботи, сформульовано мету, 7 завдань дослідження, викладено погляд автора на наукову новизну та практичну значимість роботи, особистий внесок дисертанта, апробацію матеріалів дисертації, публікації.

У розділі, присвяченому огляду літературних джерел, більшість з них складають роботи останніх 5-6 років. На основі літературних даних у короткому резюме представлено висновки по найбільш важливих, у тому числі, невирішених питаннях даної проблеми, що створює достатню теоретичну базу для власного дослідження. Проведене здобувачкою дослідження літературних джерел демонструє її обізнаність у проблемі, показує вміння аналізувати складні, часом навіть суперечливі дані. Висновки по даному розділу свідчать про необхідність оптимізації менеджменту пацієнтів із ЦД. Розділ написаний чітко і логічно, а відбір літературних джерел та їх аналіз свідчить про широку професійну ерудицію та наукову зрілість дисертантки.

У розділі «Матеріали і методи дослідження» подано опис методів дослідження, описано критерії включення та виключення при наборі досліджуваних груп. Методики повністю відповідають поставленій меті роботи та вимогам до досліджень зі спеціальності 222 «Медицина», є сучасними та доцільними. Окрім того, подані відомості про методи статистичної обробки, що були задіяні для узагальнення отриманих цифрових результатів. Також детально описаний запропонований алгоритм розробки ІКС з функцією зворотного зв'язку для оптимізації ЯМД пацієнтам досліджуваної групи.

У третьому розділі представлено характеристику ретроспективного аналізу показників розповсюдженості, первинної захворюваності та смертності серед дорослого населення Сумської області та м. Суми за 2017–2020 роки, яке має НІЗ, зокрема ЦД 2-го типу. Обґрунтовано недоліки у роботі ЛЗП-СЛ щодо профілактики ЦД та його ускладнень.

У розділі «Обговорення результатів дослідження» авторка підводить підсумок представлених в роботі результатів дослідження, докладно і доказово пояснюючи найбільш важливі факти і положення. В обговоренні результатів авторка обґрунтовано, аналізуючи одержані дані, підсумовує доцільність використання запропонованого алгоритму оптимізації ЯМД пацієнтам із ЦД 2-го типу на рівні первинної ланки охорони здоров'я.

Висновки відображені у 7 положеннях, повністю відповідають поставленій меті та завданням і узагальнюють інформацію, одержану дисертанткою в результаті проведених досліджень та опрацювання і аналізу отриманих даних. Практичні рекомендації (2) доцільні, можуть бути легко впроваджені в практичну медицину.

8. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження широко впроваджені у лікувальну практику комунальних некомерційних підприємств «Центр первинної медико-санітарної допомоги №2 Сумської міської ради», «Центр первинної медико-санітарної допомоги №1 Сумської міської ради», приватного медичного закладу «Медичний центр Фамілія Медікус» м. Суми та використовуються у навчальному процесі на кафедрі громадського здоров'я Навчально-наукового медичного інституту СумДУ, кафедрі соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, кафедрі соціальної медицини та громадського здоров'я Івано-Франківського національного медичного університету, кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, кафедрі громадського здоров'я Львівського національного медичного університету, кафедрі управління охороною здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П.Л. Шупика.

Результати дисертаційного дослідження Дриги Наталії Олександрівни значною мірою розширюють існуючі уявлення про удосконалення системи управління якістю медичної допомоги пацієнтам із ЦД. Таким чином, отримані наукові дані можуть бути використані як у практичній діяльності закладів

охорони здоров'я при розробці клінічних маршрутів пацієнтів із ЦД. Теоретичні положення дисертаційної роботи можна рекомендувати до включення в навчальний процес закладів вищої медичної освіти при підготовці майбутніх фахівців за спеціальністю 222 «Медицина», лікарів-інтернів та курсантів.

9. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Принципових зауважень щодо змісту та оформлення дисертації немає.

У тексті дисертації трапляються поодинокі граматичні та стилістичні огріхи (зокрема, інколи використовуються складні граматичні конструкції), що не впливає на значущість роботи. Окремі таблиці, що містяться в розділах власних результатів дослідження, переповнені даними, що дещо ускладнює їх сприйняття.

У ході аналізу представлених наукових положень виникли запитання, на які хотілось би отримати відповіді:

1. Яким чином здійснювалась дистанційна двостороння комунікація лікаря з пацієнтами під час впровадження Вами підсистеми зворотного зв'язку на рівні первинної ланки ОЗ?

2. За якими індикаторами Ви оцінювали рівень глікемічного контролю та компенсації ЦД?

10. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Текст представлених матеріалів дисертації Дриги Наталії Олександрівни на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги пацієнтам із ЦД 2-го типу на рівні первинної ланки охорони здоров'я» є оригінальним, всі цитати коректно позначені та вказані в списку використаних інформаційних джерел.

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Дриги Наталії Олександрівни на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної

допомоги пацієнтам із ЦД 2-го типу на рівні первинної ланки охорони здоров'я», виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора Сміянова В.А., та представлена на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», 222 «Медицина», є завершеною, самостійною науково-дослідною роботою, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Дисертаційна робота виконана на сучасному методологічному рівні і за актуальністю теми, обсягом виконаного дослідження та отриманих результатів, достовірністю теми, об'ємом виконаного дослідження та отриманих результатів, достовірністю висновків та положень, науковою новизною, науково-практичним та теоретичним значенням цілком відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 щодо здобуття ступеня доктора філософії та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом МОН України від 12 січня 2017р. №40 зі змінами та доповненням згідно Наказу МОН України №59 від 31 травня 2019 року, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

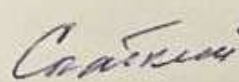
Офіційний опонент:

В.о. завідувача кафедри громадського здоров'я

Ужгородського національного

університету МОЗ України

доктор медичних наук, професор

Геннадій СЛАБКІЙ

